

Obavijesno pomagalo za stvaratelja „Jadranska banka - ispostava Split“ 1906-1944

1. IDENTIFIKACIJA

1.1. Oznaka/Signatura

HR-DAST-642

1.2. Naslov

Jadranska banka - ispostava Split

1.3. Vrijeme nastanka gradiva:

1922-1927

1.4. Količina:

knjiga 3; ukupno 0.20 d/m

2. KONTEKST

2.1. Nazivi stvaratelja

Jadranska banka - ispostava Split (1906-1944)

2.2. Upravna povijest

„Podružnica Jadranske banke djelovala je u Splitu od 1906. godine, ali najprije kao podružnica Hrvatske vjeresijske banke u Dubrovniku, a zatim, nakon udruživanja Hrvatske vjeresijske banke u Dubrovniku s Jadranskom bankom u Trstu 1913. godine, kao podružnica Jadranske banke. Jadranska banka osnovana je 1905. godine u Trstu kapitalom Slovenaca, Hrvata i Srba s područja Austro-Ugarske Monarhije. Osnovana je ulozima pojedinaca, ali i velikog broja banaka, među kojima je s relativno malim brojem dionica (20) bila i splitska Prva pučka dalmatinska banka. Središnjica Jadranske banke bila je u Trstu do Prvoga svjetskog rata, a zatim je u vrijeme rata prenesena u Beč jer se Trst našao u središtu ratnih zbivanja. U vrijeme osnivanja Jadranske banke u Trstu temeljni joj je kapital iznosio milijun kruna, a uoči Prvoga svjetskog rata, nakon združivanja s Hrvatskom vjeresijskom bankom u Dubrovniku i Trgovačkom obrtnom bankom u Ljubljani, osam milijuna kruna. Godine 1917. temeljni kapital joj je podignut na 12 milijuna kruna, a u rujnu 1918. na 30 milijuna kruna. Nakon sloma Austro-Ugarske Monarhije, kada se područje djelovanja Jadranske banke našlo u granicama više država, neko su vrijeme i dotadašnja podružnica u Zagrebu i ona u Ljubljani djelovale kao središnjice Jadranske banke za područje Države SHS, a zatim Kraljevine SHS, dok su podružnice u Trstu i Beču nastavile djelovati kao samostalni novčani zavodi. Odobrenjem novih pravila u skladu s promjenama, godine 1921. utemeljena je Jadranska banka d.d. sa sjedištem u Beogradu. U Ljubljani je još neko vrijeme bila privremena središnjica, a onda je i službeno prenesena u Beograd. Godine 1922. ta je banka imala temeljnu glavniciu 7,5 milijuna dinara (30 milijuna kruna). Preuzela je 12 podružnica prijašnje Jadranske banke u Kraljevini SHS te podružnicu u Beču, a Jadranska banka (*Banca Adriatica*) u Trstu preuzela je podružnice u Opatiji, Rijeci i Zadru. Splitska je podružnica 1921. godine imala 1761 ulagača s iznosom uloga od 40.821.519,14 kruna. Prostorije podružnice Jadranske

banke nalazile su se na Rivi (Francuska obala 1), a upravitelj joj je bio Marko Kunej. Ta je banka, pa i njezina splitska podružnica, nakon Prvog svjetskog rata aktivno djelovala na preuzimanju prijašnjih talijanskih tvrtki od domaćega kapitala. Jadranska banka postupno se sve više povezivala sa Srpskom bankom d.d. Zagreb. Godine 1924. provedeno je združivanje Jadranske banke i Podunavsko trgovačkoga a.d. u Beogradu, iza kojega je stajao kapital Srpske banke. Združivanjem je nastala Jadransko-podunavska banka s temeljnim kapitalom od 80 milijuna dinara, koji je iste godine povišen na 120 milijuna dinara. U to su vrijeme zatvorene neke prijašnje podružnice Jadranske banke, no podružnica je u Splitu zadržana. Međutim, zbog troškova gradnje nove velike palače banke u Beogradu prodane su tada mnoge nekretnine, pa se razmišljalo i o prodaji zgrade u Splitu. Zgrada na splitskoj Rivi prodana je 1925. godine. Unatoč ukidanju podružnica i smanjenu opsega poslovanja ta je banka po svom kapitalu i dalje bila među vodećima u državi. Postupno propadanje Jadransko-podunavske banke počelo je 1928. godine s čime je vezano snižavanje temeljne glavnice i daljnje ukidanje podružnica, među kojima će se početkom tridesetih godina naći i splitska podružnica. ¹ Zgrada je podignuta 1924. godine u samom srcu Beograda kao sjedište Jadransko-Podunavske banke i govori o sprezi arhitekture, mitologije i bankarstva. Bankari su i tada prepoznali da je raskrsnica dvije važne saobraćajnice, Ulice kneza Miloša (tada Kralja Ferdinanda) i Kralja Milana, preko puta tadašnjeg hotela London, najbolja moguća lokacija za sjedište banke. Iako je veći dio arhive banke uništen, zna se da je Jadransko-Podunavska banka poslovala do 1944. godine i bila jedan od osnivača Udruženja banaka u Beogradu. Zabilježeno je da je 1940. godine ostvarila dobitak u iznosu oko 4,1 milion dinara, ali da je samo osmi dio ovog prihoda podijeljen akcionarima, dok su ostala sredstva uložena u solidarne fondove, što se poklapalo sa tadašnjim solidarnim načinom poslovanja.

2.3. Način preuzimanja

Gradivo je preuzeto 27. studenog 1965., ne postoji primopredajni zapisnik.

3. SADRŽAJ I USTROJ

3.1. Sadržaj

Fond sadrži glavnu knjigu pologa, podružnica Jelsa, dnevnik pologa podružnica Šibenik te cenzurski protokol.

3.2. Odabiranje i izlučivanje

Nema podataka o izlučivanju prije ili nakon dolaska u DAST. Dio gradiva je izgorio u požaru Arhiva 1969.

4. UVJETI DOSTUPNOSTI I KORIŠTENJA

4.1. Uvjeti dostupnosti

Fond ima status javnog arhivskoga gradiva, te je prema tome korištenje dostupno svim korisnicima pod jednakim uvjetima, sukladno čl. 18. Zakona o arhivskom gradivu i arhivima. Rokovi dostupnosti određeni su čl. 20. Zakona o arhivskom gradivu i arhivima, po čemu je gradivo dostupno 30 godina od nastanka.

¹ Zdravka JELASKA MARIJAN, Grad i ljudi: Split 1918. – 1941., Hrvatski institut za povijest, Zagreb 2009., 252 str.

4.2. Jezik u gradivu

U gradivu su korišteni hrvatski i talijanski jezik.

4.3. Tvarne značajke

Papir.

5. DOPUNSKI IZVORI

5.1. Bibliografija

Branislav ZLATKOVIĆ, Hrvatske vrijednosnice 1846.-1945., Zagreb 1994.

Zdravka JELASKA MARIJAN, Grad i ljudi: Split 1918. – 1941., Hrvatski institut za povijest, Zagreb 2009.

6. KONTROLA OPISA

6.1. Napomena arhivista

Popis je izradio arhivist Vojmir Sabolić.

6.2. Pravila i konvencije

Opća međunarodna norma za opis arhivskoga gradiva ISAD (G), 2. Izd. Zagreb 2001.

6.3. Nadnevak izrade popisa

Kolovoz 2016.

Redni broj	Vremenski raspon	Naziv/vrsta gradiva	Vrsta i broj tehničke jedinice	Napomene
1.	1922.-1924.	Glavna knjiga pologa 1., JB podr. Jelsa	Knjiga 1	
2.	1911.-1921.	Dnevnik pologa I., JB podr. Šibenik	Knjiga 2	
3.	1926.-1927.	Cenzurski protokol	Knjiga 3	